

سوسیالیسم دموکراتیک یعنی چه؟

مصاحبه سیامک طاهری با ولفگانگ گرکه

مسئول بین‌الملل و معاون رئیس فراکسیون پارلمانی حزب سوسیالیست‌های دموکراتیک در مجلس آلمان

مقدمه

آقای ولفگانگ گرکه مسئول بین‌الملل و معاون رئیس فراکسیون پارلمانی حزب سوسیالیست‌های دموکراتیک در پارلمان آلمان می‌باشد. هستی اصلی این حزب از درون حزب سوسیالیست‌های متحد آلمان شرقی تشکیل شده است. حزب سوسیالیست‌های متحد آلمان شرقی دارای ۲/۱ میلیون عضو بوده است. اما این حزب اکنون دارای کم‌تر از ۱۰۰/۰۰۰ عضو می‌باشد که چند هزار آن در آلمان غربی می‌باشند.

آقای ولفگانگ گرکه از اعضای بخش غربی این حزب است که پس از تشکیل آن در سال ۱۹۹۰ در شهر هامبورگ به آن پیوست. اما وی دارای سابقه‌ی طولانی فعالیت‌های سیاسی است. او ایران را به خوبی می‌شناسد و به آن بسیار علاقه‌مند است. قبل از انقلاب برای آزادی زندانیان سیاسی ایران فعالیت بسیار کرد و پس از انقلاب با محاصره‌ی اقتصادی ایران مخالفت نموده. حزب سوسیالیست‌های دموکراتیک در آخرین انتخابات ۵/۱٪ آراء را به دست آورد و در یک ایالت آلمان شرقی در حکومت شریک است.

رشد مدام و پیوسته‌ی این حزب از سال ۱۹۹۰ چشم‌های بسیاری را در آلمان متوجه آن نموده است به طوری که این حزب از سال تشکیل خود در همه‌ی انتخابات محلی - ایالتی و کشوری بر آراء خود افزوده است و تنها حزب بی‌شکست آلمان به حساب می‌آید.

طاهری: جناب گرکه مایلیم که به نمایندگی از طرف خوانندگان ایرانی از شما به خاطر وقتی که در اختیار ما گذاشتید تشکر کنیم.

گرکه: به نوبه‌ی خودم من هم از شما متشکرم و

سلام‌های گرم خود را به همه‌ی ایرانیان تقدیم می‌کنم.

طاهری: سؤال اول من این است که سوسیالیسم دموکراتیک یعنی چه؟ چه چیزی را می‌خواهید با این مفهوم بیان نمایید.

گرکه: منظور از سوسیالیسم دموکراتیک جامعه‌ای است که در آن عدالت اجتماعی برقرار است. در عین حال آزادی‌های انسانی نیز تضمین شده است و در آن سیستم چند حزبی حاکم است. حقوق انسان‌ها رعایت می‌شود. جامعه‌ای که در آن چندگانگی اجتماعی وجود دارد. اما در عین حال ثروتمندان کم‌تر ثروتمند شوند و تهیدستان از فواید رشد اجتماعی بهره‌مند گردند.

طاهری: چه تفاوتی بین کمونیسم، سوسیالیسم دموکراتیک و سوسیال دموکراسی، وجود دارد مرز بین این سه کجاست؟ آقای کیزی رئیس فراکسیون پارلمانی حزب شما یک بار گفته است که در حزب SPD (سوسیال دموکرات) بعضی افراد هستند که از من هم چپ‌تر هستند، اما آن‌چه که در نهایت به حساب می‌آید برنامه‌ی حزب است. آیا تنها تفاوت این دو حزب فقط در برنامه است؟

گرکه: نه، مطمئناً نه، تفاوت مشخصی بین حزب سوسیالیست‌های دموکراتیک و سوسیال دموکرات‌ها در سیاست عملی وجود ندارد. البته یک تاریخ مشترک در مقطع زمانی اولیه بین هر دو حزب وجود داشته. در گذشته‌ی آلمان یک حزب مشترک سوسیال دموکرات وجود داشته که در آن لیکنشت، مارکس و انگلس عضویت داشتند. که هر سه با یکدیگر گفتگو و مباحثه داشته‌اند، مانیفست کمونیسم در گذشته برای همه‌ی آنان - کمونیست‌ها و سوسیال دموکرات‌ها - پلانفرم اولیه بوده است. اما تاریخ به گونه‌ای پیش رفت که بعدها آنان اختلاف دید بروز کرد.

بنابراین همواره می‌توان به این ریشه‌های اولیه رجوع کرد. امروز حزب سوسیالیست دموکرات در وضعیتی است که معرف یک سوسیالیسم دموکراتیک نمی‌باشد. سیاست‌های مالیاتی و اجتماعی سوسیال دموکرات‌ها امروز به گونه‌ای است که به هیچ وجه در جهت اهداف بیان شده نیست. با وجود این نباید ما را دو حزب رو در روی یکدیگر به حساب آورد بل که ما دو رقیب سیاسی هستیم.

طاهری: از دیدگاه تاریخی جدایی بین سوسیال دموکرات‌ها و کمونیست‌ها با اختلاف نظر در مورد مسئله‌ی انقلاب (انقلاب اکتبر) آغاز شد. امروز شما به مسئله‌ی انقلاب (در کشورهای صنعتی و در جهان سوم) چگونه می‌اندیشید.

گرکه: انسان باید تاریخ را به همان گونه‌ای بپذیرد که اتفاق افتاده است. این که انقلاب اکتبر باید انجام می‌شد و یا نباید انجام می‌شد هیچ کمکی به کسی نمی‌کند. اگر به مسئله‌ی انقلاب اکتبر درست توجه نمایم آن‌گاه در می‌یابیم که بسیاری از مسائلی که مارکس و انگلس از نظر تئوری بیان نموده بودند نمی‌توانست به وسیله‌ی انقلاب اکتبر حل شود. انقلاب اکتبر در کشوری انجام شد که در آن جامعه‌ی صنعتی وجود نداشت. روسیه کشوری بود بدون سنت‌های دموکراتیک، انقلاب روسیه از آغاز آن در محاصره قرار داشت در حالی که طبق نظرات مارکس و انگلس انقلاب سوسیالیستی می‌باید یک انقلاب بین‌المللی باشد. روند حوادث به گونه‌ای پیش رفت که مسئله دفاع از انقلاب به عنوان مهم‌ترین هدف قرار گرفت و احزاب رقیب ممنوع شدند. بعدها حتا جلوی ابراز وجود دیدگاه‌های گوناگونی نیز که در درون حزب کمونیست شوروی وجود داشت گرفته شد. به گمان من اگر انسان دقیق به مسائل و حوادث انقلاب اکتبر بنگرد، مسائل بسیاری برای درس‌آموزی امروزه وجود دارد. به گمان من امروز

سخن بر سر یکایک مردم عراق است. جنگ با یوگسلاوی هم از دیدگاه حقوق خلقی ها یک جنگ غیرقانونی بوده است. این جنگ هیچ کمکی به مسئله ی حقوق بشر در این کشور ننمود. امروزه جنگ به هیچ عنوان نمی تواند به عنوان یک وسیله برای حل مسئله ی سیاسی مورد استفاده قرار گیرد. من هم اکنون از سفر قفقاز باز می گردم در آن جا در آذربایجان، گرجستان و ارمنستان بودم. نگاهی به وضعیت قفقاز یعنی جایی که متافع سه کشور منطقه ای یعنی ایران - روسیه و ترکیه در مقابل هم قرار می گیرد نشان از شرایطی دارد که وضعیت بسیار انفجار آمیزی را به نمایش می گذارد. در آن جا حل مسائل فقط در شرایط آرامش و گفتگو و توجه به متافع همه ی طرف های ذی نفع ممکن می شود. من در آنجا با نمایندگان کمانی های نفتی آمریکا ملاقات کردم که می گویندیند قرار دناهایی در جهت متافع آمریکا منعقد نمایند. در چنین جایی نمی توان فقط متافع آمریکا را در نظر گرفت. جهان نمی تواند فقط یک قطب داشته باشد. جهان باید چندقطبی باشد. باید یک سیستم امنیت جمعی به وجود آید و باید کوشش شود که این سیستم به لحاظ برنامه های و سیاسی اجراء گردد.

کمونیست آسیایی در جستجوی یافتن فرم های جدید همکاری های مشترک هستند. آنان با چین به عنوان یک قدرت برتر دارای مشکلاتی هستند. من امیدوارم که احزاب چپ بتوانند هر چه زودتر راه های این همکاری ها را بیابند. پدیده اینترنت این امکان را به احزاب چپ می دهد که به وسیله اینترنت با هم ارتباط داشته باشند و از وضعیت یکدیگر مطلع شوند. به این ترتیب سوسیالیست های ایرانی - آلمانی - گواتمالایی می توانند از طریق اینترنت با یکدیگر ارتباط برقرار نمایند. احزاب چپ باید اما به طور جدی در مورد افکار یکدیگر به تفکر بپردازند.

طاهری: برنامه ی حزب شما در رابطه با ناتو و ارتش آلمان چیست. ضمناً در مورد بدهی های جهان سوم چیزی نگفتید.

گرگه: بله، حقی با شمامت. من مخالف ادامه ی وجود ناتو هستم. ناتو بازمانده ی زمان جنگ سرد است. امروزه نمی توان ما گروه بندی های نظامی امنیت جهانی را تضعیف کرد. امروزه باید در همکاری مشترک اتحادیه اروپا، سازمان همکاری های جمعی اروپا و سازمان صلح چنین امنیت حاصل شود.

بمنوی صرف نظر کردن از بدهی های کشورهای فقیر نمی توان به یک وضعیت مطمئن جهانی دست یافت. بسیاری از این کشورها در وضعیتی قرار دارند که نمی توانند بدهی خود را بپردازند. اما این فقط کشورهای فقیر نیستند که چنین وضعیتی دارند. به عنوان مثال روسیه هم هرگز در وضعیتی قرار ندارد که نتواند بدهی های خود را بپردازد. ما می توانیم پول های بسیاری را که در جهت تسلیحات به کار می بریم در این جهت مورد استفاده قرار بدهیم. رفاہ اجتماعی می تواند مانع بسیاری از برگزیری های اجتماعی شود و یا لاقول آن ها را معدوم نماید. در مورد ارتش آلمان ما معتقدیم که همین امروز این ارتش می تواند به نصف کاهش پیدا کند بدون آن که مانع دفاعی ما کوچک ترین صدماتی بسیند. ما خواهان آنیم که این ارتش فوراً به ۱۰۰-۰۰۰ نیروی مسلح کاهش یابد و در دراز مدت ما باید به مسئله ای به نام نیروهای مسلح در آلمان وجود نداشته باشد. چه قدر زیبا خواهد بود روزی که آلمان جز اولین کشورهایی در جهان باشد که سیاست های دفاعی خود را در پیوند با نیروهای مسلح جستجو نکند.

طاهری: با چه اجزایی همسنگی دارید؟ آیا یک اینترنتیالیست سوسیالیستی جدید به وجود آمده است؟

گرگه: نه، چنین چیزی وجود ندارد. با توجه به تجربه ی اشتراکسویالیست کمونیستی (ما خمد) و در

سوسیالیزم در جهان می تواند به عنوان یک آلترنا تویو در مقابل سرمایه داری حاکم مطرح باشد. اما این سوسیالیزم در درجه ی اول باید انتخاب شدنی باشد. به تفاوت های موجود در جامعه و فرهنگ های گوناگون توجه نمایند و باید که در یک ارتباط بین المللی باشد. من نمی توانم یک سوسیالیزم آلمانی را تصور کنم ولی می توانم یک سوسیالیزم اروپایی را تصور کنم. با توجه به جهانی شدن سرما به باید روابط بین المللی سوسیالیستی نیز ایجاد شود.

طاهری: شما درباره ی ناتو و مسئله ی صلح در ارتباط با جنگ با عراق و یوگسلاوی و نیز حضور ناوگان آمریکا در خلیج چکونه می اندیشید. برنامه ی حزب شما درباره ی کوه های بدهی کشورهای جهان سوم چه می گوید.

گرگه: من مخالف هرگونه تسلط جهانی از سوی هر کشوری هستم. من گمان نمی کنم که آمریکایی ها هم بتوانند ادعای تسلط بر جهان را داشته باشند. من همیشه مخالف جنگ با عراق و نیز مخالف استفاده از نیروی نظامی برای رسیدن به اهداف سیاسی بودم. من هم چنین همواره مخالف مداخله ی اقتصادی کشورهای بودم. البته صرف نظر از قطع صدور اسلحه به کشورها در این مورد من طرفدار قطع صدور هر گونه اسلحه ای هستم و خواهان خلق صلح جهانی می باشم. اما مداخله ی اقتصادی در درجه ی اول انسان های بی گناه را هدف قرار می دهد. انسان وقتی به وضعیت مردم عراق نگاه می کند که از گرسنگی رنج می بردن واقعاً متأسف می شود. سخن بر سر صلح حسین نیست بل که

طاهری: وضعیت سوسیالیزم دموکراتیک در کشورهای جهان سوم را چگونه می بینید. احزاب کمونیست سابق در این کشورها در چه وضعیتی قرار دارند.

گرگه: از دیدگاه من، ما در آمریکای لاتین شاهد روند بازسازی احزاب چپ هستیم. البته با شرایطی کاملاً متفاوت. نگاهی به وضعیت آمریکای لاتین نمایشگر تبدیلی اکثر این کشورها از وضعیت جنگ های داخلی به شرایط صلح آمیز است و اکثر آن ها به احزاب قانونی تبدیل شده اند.

احزاب چپ آمریکای لاتین یک انجمن مشترک تأسیس کرده اند (انجمن سن پائولو) آنان درباره ی چگونگی همکاری با اروپا با هم بحث می کنند. من می دانم که احزاب سوسیالیست و

فرهنگ توسعه شماره ۴۸ / ۷۸

شرایط امروزیین احتیاج چندانی به یک انترناسیونال جدید وجود ندارد. چیزی که من بسیار ضروری می‌دانم همکاری‌های تنگاتنگ مشترک مابین احزاب سوسیالیست، کمونیست و چپ‌های دیگر در اروپاست. ما تلاش کردیم که این همکاری‌ها را به وجود بیاوریم و حدتی بسیار باز، مابین این احزاب به وجود آمده است. ما یک فراکسیون مشترک در پارلمان اروپا داریم. من می‌توانم یک سقف مشترک را برای این احزاب در اروپا در درازمدت تصور کنم. اما این روند مدت زمان طولانی لازم دارد. من گمان می‌کنم اگر اروپا بخواهد متحد شود البته نه به عنوان یک قاره در مقابل بقیه‌ی جهان، بل که به عنوان قاره‌ی همکاری‌های مشترک، در آن صورت ما به یک حزب سوسیالیست مشترک اروپایی: احتیاج خواهیم داشت. چنین احزابی در فرانسه - آلمان - دانمارک - نروژ و در بسیاری کشورهای دیگر وجود دارد.

طاهری: شما نظراتان به عنوان یک انتقادگر ناتو و یک ضدامپریالیست در مورد اصلاح‌طلبان ایرانی چیست.

گرکه: در وحله‌ی نخست من مایلیم که ایران کاملاً به جامعه‌ی جهانی باز گردد. محاصره‌ی اقتصادی در مورد ایران هم هیچ کمکی به انسان‌های آن نمی‌کند. من به طور جدی طرفدار آن هستم که ما با اصلاح‌طلبان ایرانی با توجه به همه‌ی گوناگونی آن وارد گفتگو شویم. این به ما کمک می‌کند که به تصمیمات دولتی - اجتماعی ایران که مورد قبول ما نیست با احترام تمام اما به شکلی انتقادی برخورد کنیم. در این جا منظور من به عنوان مثال ممنوع کردن روزنامه است. چنین تصمیمی متناسب با جامعه‌ی باز نیست. اما من در عین حال خواهان همکاری هستم. ضمناً من طرفدار آن هستم که سیاست آلمان در مقابل ایران نباید بر مبنای تحریکات استوار باشد. ما باید با رفرمیست‌های ایران (با توجه به گوناگونی و چندگانگی آن) وارد گفتگو شویم. من گمان می‌کنم بدون همکاری با اروپا، اصلاح‌طلبان ایران مشکلاتی در پیش خواهند داشت.

طاهری: آیا برای خوانندگان ایرانی پیامی دارید؟

گرکه: من مایلیم که برای خوانندگان ایرانی آرزو کنم که در مرحله‌ی نخست آنان بتوانند بخوانند. منظورم این است که روزنامه‌ها دوباره اجازه انتشار بیابند. من مایلیم برای خوانندگان ایرانی آرزو کنم که خودشان را جزء جامعه‌ی جهانی احساس کنند و بیش از این از جامعه‌ی جهانی جدا نمانند. من مایلیم که برای آنان آرزو کنم که راه‌هایی برای روند

دموکراسی در ایران بیابند که با تصور آنان از دموکراسی تطبیق نماید. و نیز برای آنان آرزو می‌کنم که هر ایرانی که مایل است بتواند نظرات خود را بدون ترس در سیاست، در پارلمان، در خیابان و یا هر جایی که آنان مایلند بیان نماید.

طاهری: شما به تازه‌گی در آذربایجان بودید و اطلاعات زیادی از وضعیت سیاسی و اقتصادی آذربایجان کسب کردید چه چیزی را می‌توانید برای ما در این مورد نقل کنید.

گرکه: من در آذربایجان - گرجستان و ارمنستان بودم. منطقه‌ی قفقاز دوباره (از نظر تاریخی) هر چه بیش تر به یک منطقه‌ی بحرانی تبدیل می‌شود. کشف ذخائر عظیم نفت و گاز در دریای خزر که ۲۵٪ از ذخائر جهان در آن جا تخمین زده می‌شود و حضور قوی آمریکایی‌ها در آن جا و تقابل منافع آمریکایی‌ها - روس‌ها و ایرانی‌ها در آن جا و نیز ترکیه به عنوان جای پای قوی آمریکا در منطقه، وضعیت انفجارآمیزی را به وجود آورده است. به طوری که کارشناسان اقتصادی آمریکایی می‌گفتند قرار است که خط لوله‌ی نفت از طریق خاک ترکیه بگذرد. اما آنان تأکید می‌کردند که این یک تصمیم سیاسی است. و از نظر اقتصادی ایران مناسب‌ترین راه است و در صورتی که تشنج در روابط ایران و آمریکا فروکش نماید امکان بازنگری در این تصمیم وجود دارد. آنان از سیاست‌های آمریکا در رابطه با ایران به شدت انتقاد می‌کردند. یک دیدگاه بسیار جالب از سوی ارمنستان مطرح است که مانند همه‌ی پیشنهادهای دیگر در این منطقه با مخالفت‌هایی مواجه است. ارمنی‌ها یک کنفرانس صلح از سه کشور آذربایجان، ارمنستان و گرجستان پیشنهاد می‌کنند که سه کشور، روسیه، ایران و ترکیه به آن افزوده می‌شود. دو قدرت آمریکا و اروپا نیز باید به آن افزوده شوند. یعنی پیشنهاد ۳+۳+۲.

طاهری: مایلیم بار دیگر از فرصتی که به ما دادید تشکر کنم.

گرکه: من هم از حوصله‌ی شما و خوانندگانتان تشکر می‌کنم.

